

נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה'"

... יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

אלקינו ואלוקי אבותינו [אנא] תבא לפניך תפילתנו ואל תתעלם מתחינתנו, שאין אנחנו עזי פנים וקשי עורף לומר לפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו צדיקים אנחנו ולא חטאנו, אבל אנחנו ואבותינו חטאנו :
 [1] **אֲשַׁמְנוּ** - [עשיתי נפשי שוממה מתוכן, עשיתי אשמות ופשעים], לא חפצתי להתקדם בעבודת ה', פיניתי לבי לבטלה .

בְּגִדְנוּ - [בגידה בה', בחבר], ביטלתי תורה לי ולאחר, לא קבעתי עתים לתורה, לא דברתי דברי תורה על השולחן, לא למדתי תורה לשמה, הפסקתי מהלימוד שלא לצורך, בזבזתי זמני אצל המחשב, לא השלמתי שנים מקרא ואחד תרגום, למדתי שלא בנקיון, למדתי שלא על מנת לעשות, בטלתי ממצוות ובטלתי עושי מצוות. ברכתי ברכה לבטלה ושאינה צריכה, וללא כוונה, ובחטף, לא ברכתי, חסרתי ממאה ברכות . הוצאתי שם השם לבטלה וללא כוונה .

[2] **גִּזְלוּנוּ** - [גנבתי, גזלתי שינה, רכוש צבורי, השתמשתי בחפץ של הזולת ללא הסכמתו, השגתי גבול, הזקתי הקדש, גמלתי רעה תחת טובה, כפרתי בטובה] .

דִּבְרַנוּ דּוֹפִי - [גנאי, דו-פי], בגנות הצבור, הלבנתי פנים, הוצאתי שם רע על החיים ועל המתים, דברתי אחד בפניו ואחד שלא בפניו .

הָעֵינֵינוּ - [עקמנו הדרך הישרה, חטאנו והכשלנו], הוריתי במקום הרב .

[3] **והרשענו** - [הרשענו צדיקים], גרמתי לאחרים לעשות מעשי רשע, הוריתי הוראות מוטעות, חזקתי, כבדתי והחנפתי לעוברי עבירה .

זָדְנוּ - [חטאתי בכוונה וברצון], זלזלתי בכבוד הורים, ברבנים, בגדולי הדור, באשתי, בספרים, בחברים, בשבת, ביום טוב, בחול המועד, במצוות, במנהגים, במידות ישרות הנוהגות, ובדרך ארץ .

חָמְסֵנוּ - [נטילת חפץ בתשלום למרות אי רצונו למוכרו], חמדתי, קנאתי, חיללתי שבת ויו"ט .

[4] **טָפְלוּ שִׁקְרָא** - [הדבקנו דברי שקר על הזולת], לא דנתי ביושר ולכף זכות, חשדתי בכשרים, טלטלתי מוקצה, טלטלתי מחוץ לערוב .

יַעֲצֵנוּ רַע - יעצתי לטובתי, נתתי מכשול לפני עיור, דחיתי חברי ממקום שיש לו תועלת, יעצתי לעבור עבירות ולהרבות שנאה ומחלוקת, יצאתי מחוץ לתחום, יצאתי לחו"ל .

כָּזַבְנוּ - [אמרנו, ולאחר מכן חזרנו בנו], הבטחתי ולא קיימתי, כעסתי, הקפדתי .

לָצֵנוּ - ישבתי במושב לצים, מלאתי פי שחוק, לא ציפיתי לישועה, לא התאבלתי על החורבן, לא זכרתי את יום המיתה ושאר הזכירות .

[5] **מִרְדְּנוּ** - [פרקתי עול מלכות שמים], מרדתי בגדולים .

נֶאֱצַנּוּ - [הכעסתי את ה'], נקמתי, נטרתי, לא מחלתי .

סָרְרָנוּ - [סרתי מעבודת בוראי], סחרתי בדברים אסורים, סיכנתי את חיי .

עֵינֵינוּ - [עברתי עבירה במזיד, לתאבון], עיניתי גר, יתום, אלמנה ודל, עניתי אמן חטופה, קטופה ויתומה [כשלא שמע הברכה שיוציאים בה ידי חובה, ולרמ"א אף בסתם ברכה שלא שמעה, וענה אמן בלי לדעת על איזו ברכה], לא עניתי אמן, התעצלתי בעבודת ה' ובעזרה לזולת, לא נשאתי עמו בעול .

[6] **פָּשַׁעְנוּ** - [עבירה להכעיס], פרקתי עול תורה ומצוות, פרשתי מצרת רבים, פתחתי מכתב שלא יועד אלי .

צָרְרָנוּ - [צרות, צער], גרמתי צרות וצער להורי, למורי, לאשתי, לילדי, לת"ח, לכל האנשים ולבעלי חיים . הונית הונאת דברים, הקנטתי .

קָשִׁינוּ עוֹרֵךְ - [לא קבלתי תוכחה ויסורים], לא הודיתי על האמת, שנאתי מוסר, לא למדתי מוסר, קראתי ספרי מינות [ובהם גם אמצעי התקשורת או העיתונות החילונית], קראתי דברים שאסור לקרוא בשבת, קיימתי מצוה הבאה בעבירה .

[7] **רָשַׁעְנוּ** - [עשינו מעשי רשע], הרמתי יד, רבתי עם הזולת .

שַׁחַתְנוּ - [עבודה זרה], השחתתי מזון ורכוש, שחתתי הזקן, הקפתי הראש, לבשתי שעטנד .

תַּעֲבֵנוּ - [תועבה], אכלתי תועבה, עבדתי עבודה זרה, תהיתי על מעשי הטובים, תפילתי היתה כמלומדה, ללא כוונה, שלא בנקיון, לא התפללתי ולא קראתי קריאת שמע .

[8] **תַּעֲיִינוּ** - [תעיתי מהדרך הנכונה (כללי)] .

תַּעֲתַעְנוּ - [השארתנו טועים, הטעינו אחרים], גנבנו דעת .

סרנו ממצותיך וממשפטיך הטובים ולא שרה לנו, ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו, מה נאמר לפניך יושב מרום, ומה נספר לפניך שוכן שחקים, הלא כל הנסתרות והנגלות אתה יודע,

אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי, אתה חופש כל חדרי בטן ובוהן כליות ולב, אין דבר נעלם ממך ואין נסתר מנגד עיניך, ובכן יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתכפר לנו על כל חטאתינו ותסלח לנו על כל פשעינו :

עַל חַטַּא שְׁחַטְאֵנוּ לְפָנֶיךָ בְּאוֹס וּבְרָצוֹן - הקלנו מרצון יותר מהראוי בגלל הרגשת אונס, היינו צריכים לראות את הנוולד קודם האונס ולהנצל ע"י תחבולות .

9] **עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּאִמּוּץ הַלֵּב** – [לא רחמנו, התעקשנו], קמצנו בנתינת צדקה, בחסד, ובהכנסת אורחים, ונתנו בלב לא שלם ושלא בסבר פנים יפות .

עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּבִלֵי דַעַת – [שוגג, חסרון הבנה], לא למדנו דינים, המזיד גרר שוגג, הבלבול גרם לנו לא להחמיר ולא לשאול, לא השתמשנו בדעתנו להכיר הבורא ולירא ממנו, לא עשינו הכנה מספקת למצוות .

וְעַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּבִטּוּי שְׁפָתַיִם – [נשבענו ונדרנו לשוא ולשקר], לא אמרנו בלי נדר, נדרנו ולא שלמנו .

10] **עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּגִלּוּי עֲרִיּוֹת** – הקלנו בדיני צניעות .

וְעַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּגִלּוּי וּבִסְתֵר – ירא מאנשים ולא מה' .

עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּדַעַת וּבְמִרְמָה – רימינו עצמנו וחברנו .

11] **וְעַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּדַבּוּר פֶּה** – דברנו קשות, שחקנו והקלנו ראש בביהמ"ד, פתחנו פינו לרעה, דברנו בחזרת הש"צ וכדומה .

עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּהוֹנָאת רֵעַ – [גרמנו צער לחבר, הוסתנו על ידי חבר], הפקרנו את עצמנו להשפעה קלוקלת .

וְעַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּהַרְהוּר הַלֵּב – הרהרנו אחר מידות ה', יסודות התורה, הנבואה, שכר ועונש, ההשגחה הפרטית, היסורין, אמונה ובטחון, הגאולה, ת"ח ודבריהם, הרהרנו הרהורי חטא, הטחנו דברים כלפי מעלה, שכחנו מלכות ה' .

12] **עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּוַעֲדַת זְנוּת** – התוועדנו לדבר עבירה, לבילוי קלות ראש, לעתונים, לספרים, לרדין, לטלויזיה, לסרטים, למשחקים, ולמחשב .

וְעַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּוַדּוּי פֶּה – התודינו ושבנו לסורנו, לא עמדנו בקבלותינו, לא שבנו מיד בתשובה .

עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּזִלְזוּל הוֹרִים וּמוֹרִים – לא הכרנו בחשיבותם, לא קמנו מפניהם, ישבנו במקומם, לא צייטנו להם, חלקנו עליהם, סתרנו דבריהם, הכרענו כדבריהם, וכן נהגנו בתלמיד חכם, באח גדול ובזקן .

וְעַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּזָדוֹן וּבְשִׁגְגָה – לא שמנו לבנו .

13] **עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּחֹזֶק יָד** – [התחזקנו להרע], חשנו שכוחינו ועוצם ידינו עשו לנו את החיל הזה, כפינו הדעה והרצון ובשל כך עשינו שלא כהוגן, נמנענו מלחזק עושי מצוות, עני, יתום, ושאר אדם בעצה, בחכמה, בממון, במעשה ובדבור עמו .

וְעַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּחִלּוּל ה' – חטאנו, התנהגנו בדרך שאינה כפי המצופה מאתנו, דברנו שלא בנחת, נשאנו ונתנו שלא באמונה, רינינו אחר מעשינו, בגדינו לא היו נקיים .

עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּטִמְאֵת שְׁפָתַיִם – [דבורים אסורים], נבלנו פינו, דברנו דברים מגונים ודברי תאוה .

14] **וְעַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּטַפְשׁוֹת פֶּה** – [דברי שטות], התנהגותנו בטפשות גררה חטאי דיבור ודברים בטלים .

עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּיֹצֵר הָרַע – נתנו ליצר הרע להתגבר עלינו, העמדנו עצמנו בניסיון [ואפילו לא נכשלנו]

וְעַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּיֹדְעִים וּבְלֹא יוֹדְעִים – [כשאנו יודעים שחטאנו וכשאנו יודעים], ידענו ולא הורינו, לא ידענו והורינו .

וְעַל כָּלֵם אֱלוֹקֵי סְלִיחוֹת, סִלַּח לָנוּ, מַחַל לָנוּ, כִּפֹּר לָנוּ .

15] **עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּכַחַשׁ וּבְכַזָּב** – כפרנו בממון הזולת, שיקרנו, הבטחנו ולא קיימנו .

וְעַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּכַפַּת שׁוֹחַד – [נתנו ולקחנו שוחד], נתנו ולקחנו שוחד ממון, דברים ושוחד מצוות, שפטנו עצמנו מתוך נגיעה .

עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּלִצּוֹן – [לעז זלזול], לעגנו מדברי תורה, ממצוות, מעושי מצוות ומבני אדם .

וְעַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּלִשׁוֹן הָרַע – [דבור של גנות או שגורם נזק], האמנו ללשון הרע .

16] **עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּמִשְׁאׁ וּבְמִתָּן** – הוננו, הפקענו מחיר, משקלנו היה שוגג, גנבנו דעת, לא עבדנו בהתאם לתנאי העבודה, נגשנו לווה, נשאנו ונתנו בלימוד שלא כראוי .

וְעַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּמִאֲכָל וּבְמִשְׁתֵּה – אכלנו חששות חמץ, טבל, דמאי, שביעית, ערלה, שרצים, נבלות, טרפות, דם, חדש, בישולי ופת נכרי ומחלל שבת [לפוסקים רבים], סעודה שאינה מספקת לבעליה, אכלנו ללא נטילת ידים, לפני התפילה, חוץ לסוכה ובתאוה, זללנו .

עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּנִשְׁךְ וּבְמִרְבִּית – [ריבית אפילו במתנה ובדבור], לא חששנו לריבית בהלוואת חפץ תמורת חפץ [סאה בסאה], הקדמת מעות, קנייה בתשלומים, קנסות, משיכת יתר ועוד ...

17] **וְעַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּנִטְיַת גְּרוֹן** – [גאוה הנכרת בגופן], התנהגנו כמכובדים ובקומה זקופה, ובלבוש מכובד שלא בדרגתנו, עשינו המצוות בפני הזולת בכוונה להתכבד .

עַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׁיחַ שְׁפָתוֹתֵינוּ – [שיחות בטלות], דברנו ללא תועלת, דברנו דברי חול בשבת ויו"ט .

וְעַל חֶטְאֵי שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׁקוּר עֵיִן – [הסתכלנו בדברים אסורים], בפריצות, בעיתונים וכדומה .

18 **עַל חֶטָּא שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּעֵינַיִם רְמוּת** – [התגאיו בליבנו (ולא כלפי חוץ)], הסתכלנו מלמעלה למטה, בטלנו אחרים בלבנו, לא דברנו בכבוד ובנחת, לא הרגשנו שיתרונותינו הם רק מתנה מה', לא הקשבנו לזולת, התכבדנו בקלון חבר.

וְעַל חֶטָּא שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּעֵזוֹת מַצַּח – [חוצפה], נהגנו בחוסר הכנעה, קטענו באמצע הדבור.
וְעַל כָּלֵם אֱלוֹךְ סְלִיחוֹת, סֶלַח לָנוּ, מַחֵל לָנוּ, כִּפֹּר לָנוּ.

עַל חֶטָּא שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּפְרִיקַת עַל – [עול תורה ומצוות], לא התאמצנו בעבודת ה', זלזלנו בחומרת החטאים, לא דקדקנו בפרטי המצוות, פרקנו עול מצווארינו על אחר, לא הוכחנו בעת הצורך.
19 **וְעַל חֶטָּא שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּפִלְיוֹת** – [במשפט], הלכנו לערכאות, מסרנו דין חברינו לשמים.
עַל חֶטָּא שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּצַדִּית רַע – [ארבנו], רצינו לעשות רע או שיקרה רע, קיללנו, היינו אכזריים, שמחנו בנפילת אויב.

וְעַל חֶטָּא שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּצִרוֹת עֵינַיִם – קנאנו בהצלחת הזולת, קמצנו, נמנענו מלעשות טובה.
20 **עַל חֶטָּא שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּקִלּוֹת רֵאשׁ** – הקלנו ראש בתפילה ובמצוות, בדברי חכמים, בעניני צניעות, נטינו להקל ללא שיקול דעת מספיק, נהגנו רק לפי המורגל אצלנו.

וְעַל חֶטָּא שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּקִשּׁוֹת עוֹרֶף – התעקשנו ולא שמענו למוכיחין ולתוכחות ואף אחר היסורין, תירצנו את מעשינו בתירוצי סרק, אדישים היינו למצבנו [טמטום הלב].

עַל חֶטָּא שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּרִיצַת רַגְלִים לְהַרַע – הזדרזנו לדבר עבירה [ללא חשיבה ופעולה בהתאם להחלטותינו], אצנו להוכיח ללא מחשבה ומתוך פזיזות, עמלנו בהבלי העוה"ז, רדפנו אחרי אשר לא לנו, שררה, ממון ומחלוקת.

וְעַל חֶטָּא שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּרִכְלוֹת – [דבור הגורם שנאה בין בני אדם], שלחנו מדנים, האמנו לרכילות, גילינו סוד.

21 **עַל חֶטָּא שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׁבוּעַת שׂוֹא** – אמרנו לשונות שבועה על שקר ואף על אמת ("בחיי", "באמת", תקיעת כף)

וְעַל חֶטָּא שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׁנְאָת חֲנָם – [כל שנאה ששנאנו ללא היתר הלכתי], לא דברנו עם חבר מחמת שנאה שלושה ימים, דרשנו רעתו, שמחנו לאידו.

עַל חֶטָּא שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּתִשׁוּמַת יָד – [שלחנו יד בממון שאינו שלנו], לא פרענו הלוואה או פקדון בזמנו, לא שמרנו כראוי, הזקנו.

וְעַל חֶטָּא שְׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּתִמְהוֹן לִבָּב – [טרוף הדעת], לא היינו מתונים.
וְעַל כָּלֵם אֱלוֹךְ סְלִיחוֹת, סֶלַח לָנוּ, מַחֵל לָנוּ, כִּפֹּר לָנוּ.

22 **וְעַל חֶטָּאִים שְׂאָנוּ חֵיבִים עֲלֵיהֶם עוֹלָה** – הרהורי עבירה, ביטול מצות עשה (תפילין, אהבת ה' וכדו'), לאו שאין בו מעשה ("בל תשקצו", וכדו'), לאו הניתק לעשה (גזל, וכדו').

וְעַל חֶטָּאִים שְׂאָנוּ חֵיבִים עֲלֵיהֶם חֲטָאֵת – השוגג באיסורי כרת (שבת, יוה"כ, חמץ וכדו')

וְעַל חֶטָּאִים שְׂאָנוּ חֵיבִים עֲלֵיהֶם קֶרֶבַּן עוֹלָה וְיִוֵּרֵד – (הנשבע לעשות או שלא לעשות, ועבר בשוגג).
וְעַל חֶטָּאִים שְׂאָנוּ חֵיבִים עֲלֵיהֶם אֲשֶׁם וְדָאִי וְתִלוּי – (ודאי: על שהיה בידו ממון חברו וכחש בו ונשבע עליו לשקר, תלוּי: על ספק כרת)

וְעַל חֶטָּאִים שְׂאָנוּ חֵיבִים עֲלֵיהֶם מַכַּת מִרְדּוֹת – על איסורי דרבנן, ולפעמים על מצוות עשה.

23 **וְעַל חֶטָּאִים שְׂאָנוּ חֵיבִים עֲלֵיהֶם מְלָקוֹת אַרְבָּעִים** – לאו שיש בו מעשה (מאכלות אסורות, חילול יו"ט, גילוח בתער, הקפת הראש וכדו').

וְעַל חֶטָּאִים שְׂאָנוּ חֵיבִים עֲלֵיהֶם מִיתָה בְּיַדֵּי שְׂמַיִם – (עובר על דברי חכמים).

וְעַל חֶטָּאִים שְׂאָנוּ חֵיבִים עֲלֵיהֶם פְּרַת וְעִרְרִי – (כשהזיד באיסורי חמץ, חילול שבת ויוה"כ, אכילה ביוה"כ).

וְעַל חֶטָּאִים שְׂאָנוּ חֵיבִים עֲלֵיהֶם אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין –

סְקִילָה - (כשעבר בעדים והתראה על קללת הורים, חילול שבת וכדו').

שְׂרָפָה - (גילוי עריות וכדו').

הֶרֶג - (רצח וכדו').

וַחֲנִיק - (אשת איש, חובל בהוריו וכדו').

על מצות עשה, ועל מצות לא תעשה, ביך שיש בה קום עשה, ובין שאין בה קום עשה.

את הגלויים לנו ואת שאינם גלויים לנו, את הגלויים לנו כבר אמרנום לפניך והודינו לך עליהם, ואת שאינם גלויים לנו לפניך הם גלויים וידועים, כדבר שנאמר: הנסותרות לה' אלוקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת, כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישראל בכל דור ודור, ומבלעדך אין לנו מלך מוחל וסולח (אלא אתה).

אלוקי עד שלא נוצרתי איני כדאי, ועכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי, עפר אני בחיי, קל וחומר במיתתי, הרי אני לפניך ככלי מלא בוש וכלימה. יהי רצון מלפניך ה' אלוקי ואלוקי אבותי שלא אחטא עוד, ומה שחטאתי לפניך מחוק (מרק) ברחמיך הרבים, אבל לא על ידי יסורים וחליים רעים.

אלוקי נצור לשוני ... יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

י"ג מידות

המרחם אף שידוע שעתיד לחטוא	ה' -----
המרחם לאחר התשובה	ה' -----
בעל כח לכבוש כעסו ולרחם	אל' -----
רחמן ומציל	רחום -----
מעניק מתנת חנים אפילו לעשירים	והנזון -----
ממתין בנתינת השכר לצדיקים והעונש לרשעים	ארך אפים -----
מרבה חסדו למי שזכויותיו אינן מרובות	ורב חסד -----
נאמן לשלם שכר לעושי רצונו	ואמת -----
שומר את הזכויות של עושי רצונו לאלפיים דורות	נצר חסד לאלפים -----
סובל את הזדונות שעל ידי היצר הרע	נשא עון -----
סובל את העברות שנעשות להכעיס ולמרוד	ופשע -----
סובל את השגגות	וחטאה -----
מנקה את חטאי השבים כאילו לא חטאו מעולם	ונקה -----

ה' – מדת רחמים קודם שיחטא, קודם שנברא העולם, קודם גמר דין. רחמים של אהבה תמה. במידה זו מרחם אף בלא שאלה ואפילו לרשעים וגם על הגויים והבהמות, כי הוא אב לכל הנבראים. ממציא עולם יש מאין ומזה הצד הוא בעל הרחמים.

ה' – מדת רחמים לאחר שיחטא וישוב בתשובה, אחר שנברא העולם, לאחר גמר דין, בעולם הבא. מרחם לתת כל דבר צורך שמבקש ממנו. משגיח על ברואיו ומתרצה להם על מעשיהם הטובים. רחמן שלימין, הרבה יותר רחמים, לאחר שיחטא.

אל' – בעל כח. גבור. דיין אמת ושופט צדק. חזק ותקיף לכבוש מדת הדין. שם התואר המתהפך ממידת הדין למידת הרחמים. עוד מידה של רחמים, בה סולח למי שמבקש סליחה לבד, אפילו בלי בכי ותחנונים. מבצר לצדיקים ובעלי תשובה אף בדרך שינוי הטבע. מדה זו מיוחדת לשני ענינים: סליחה ורפואה.

רחום – אף למי שאינו הגון. מרחם קודם הצרה שלא תבוא. מקל עונש החייבים בקראם אליו. רואה בלחץ נדכאים ועניים. רחמים גמורים לאלו שלא שבו בכל לבבם. שייך על הגוף.

חנון – מתנת חנים, בלי שכר מעשים, אפילו לשאינו הגון. בא לטהר מסייעין אותו. תסיר מעליו רעה שכבר נגעה בו. מושיע למי שנפל בצרה בצעקו אליו. גומל טוב בחמלה. במידה זו נוקם נקמה מהאומות. שייך על הנפש.

ארך אפים – מאריך אפו ואינו ממחר ליפרע שמא יעשה תשובה. גם לרשעים (יש אומרים על ידי תפלת אחרים). מרחיק מלאכי חבלה. במידה זו מאחר גם שכר לצדיקים להטיב להם באחריתם. למי שמדוכא בעונותיו גובה ממנו מעט מעט שמא יחזור בתשובה.

ורב חסד – לצריכים חסד שאין להם זכיות כל כך. במחצה על מחצה מטה כלפי חסד. אינו מפסיק חסדו. נותן יותר מהצורך.

ואמת – לשלם שכר טוב לעושי רצונו. מה שאני מבטיח לטובה אני עושה אם לא שיגרום החטא. מוחל למי ששב בתשובה. אינו מוותר כשאינו שב מעבירות של ביטול תורה או עבירות ששקולות כנגד כל התורה, כגון ע"ז, מגדף, שבת וציצית. רב אמת לגבות דיליה שאין מצוה מכבה עבירה. דן את האדם באשר הוא שם. חסד של אמת שלא מצפה לתגמול.

נוצר חסד לאלפים – שומר חסד שאדם עושה לכל הפחות לשני אלפים דורות (לעושה מאהבה ולעושה מיראה – לאלף דור). מדה טובה מרובה על מדת פורענות אחת לחמש מאות. משלם שכר גם לעבדיו וגם לזרעם, בלי הגבלה. מטיב לבעלי תשובה בזכות אבותם. מטיב לעם ישראל בזכות אבות הקדושים.

נושא עון – זדונות, עבירות לתיאבון, פריקת עול – למי שחוזר בתשובה. אינו פורע מהן מיד. מעביר ראשון ראשון. מוחל וסובל משא החטא ואינו נפרע. בתשובה לא ישאר שום רושם ונעשים כזכויות.

ופשע – אלו המרדים שעושה להכעיס. אמונות ומחשבות. במרד ורוע הנפש.

וחטאה – שגגות. גם שגגות צריכים תשובה.

ונקה – לשבים. וסולח עבירות הנסתרות. לגמרי לשבים מאהבה, שהעונות נחשבים לזכויות.